

ALOHIDA YORDAMGA MUHTOJ BOLALARNI HAYOTGA TAYYORLASHDA OILA VA MAKTABNING HAMKORLIGI

Sodiqova Muslima Tolibjon qizi
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Special pedagogy fakulteti talabasi
Sadikovamuslima1215@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola alohida yordamga muhtoj bolalarni hayotga tayyorlab borishda oila va va maktab hamkotligi yetakchi o'rinlardan biri hisoblanadi. Imkoniyati cheklanga bolalarni ota onalariga tibbiy savodxonligini oshirishda korreksion-pedagogik ko'nikmani berishda shifokor, defektolog, psixolog yordam kerakligi. Maxsus maktab o'qituvchilari ota-onalar bilan ishlashni tashkil etish. O'qituvchi va ota onaoar bilan qanda muomilada bo'lishi va oqituvchi bolalar bilan individual yondashishi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'z: Tayyorlash, moslashtirish, ijtimoiylashtirish, pedagogik, psixolog, oligofrenopedagog, defektolog, korreksion, oila.

Аннотация: В данной статье рассматривается одна из ведущих ролей сотрудничества семьи и школы в подготовке детей с особыми потребностями к жизни. Необходимы врачи, дефектологи, психологи для предоставления коррекционно-педагогических навыков родителям детей-инвалидов в повышении их медицинской грамотности. Учителя специальных школ организуют работу с родителями. Обсуждается взаимодействие учителей и родителей друг с другом, индивидуальный подход учителя к детям.

Ключевое слово: Умственная отсталость, подготовка, адаптация, социализация, педагогика, психолог, олигофренопедагог, дефектологи, коррекционный, семья.

Annotation: This article examines one of the leading roles of family and school cooperation in preparing children with special needs for life. Doctors, defectologists, and psychologists are needed to provide correctional and pedagogical skills to parents of disabled children in improving their medical literacy. Teachers of special schools organize work with parents. The interaction of teachers and parents with each other, and the individual approach of the teacher to children are discussed.

Key words: mental retardation, preparation, adaptation, socialization, pedagogy, psychologist, oligophrenopedagogue, defectologists, correctional, family.

Oila bolaning uyg'un rivojlanishi va hayotga moslashuvini ta'minlaydigan tabiiy muhit sifatida qaraladi. Ularni tuzatish-pedagogik jarayonga kiritish alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning to'liq aqliy rivojlanishining muhim shartidir. Oila va

maktab o'rtasida ishonchli aloqalarni o'rnatish kerak, bunda ota-onalarning ham, o'qituvchilarning ham pozitsiyalari tuzatiladi. Korreksion rivojlanish dasturi agar u oila bilan birgalikda hal qilinsa va maktabning o'zi ota-onalarni tuzatish-ta'lim jarayoniga jalb qilish uchun sharoit yaratsa, o'z natijasini albatta beradi. Aqli zaif bolalarni tarbiyalayotgan oilalar bugung kunda ushbu o'quvchilarni hayotga tayyorlashda alohida o'rinda tutadi. Ushbu toifadagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari haqida ma'lumotga ega bo'lmagan ota-onalar o'z farzandlarining imkoniyatlarini yetarli darajada baholamaydilar, uning qiyinchiliklarini tushunmaydilar va unga qanday yordam berishni bilishmaydi. Natijada bolalar hayotga tayyor bo'lish, jamiyatda o'z o'rnini topishda ko'plab qiyinchiliklarga duch keladilar. Ota-onalar ko'pincha o'z farzandining aqli zaif deb tan olinishiga va uni maxsus tuzatish maktabida o'qitish bo'yicha tavsiyalarga og'riqli munosabatda bo'lishadi. Maxsus korreksiya maktablari o'quvchilarning mustaqil shaxs bo'lib yetishishiga, ularni hayotga va mehnatga tayyorlashga, fuqarolik burchlarini bajarishga yordam beradi, shuningdek, ota-onalarning his-tuyg'ularini yumshatadi, bolaning hayotini yaxshilash mumkinligiga ishonch hosil qiladi. Maxsus maktabning vazifalaridan biri bu maktab va oila o'rtasidagi ta'lim sohasidagi hamkorlikni juda samarali tashkil etish mumkinligini ko'rsatishdir. Buning uchun ota-onalarni aqli zaif bolani tarbiyalashga tayyorlashga yordam beradigan shart-sharoitlarni yaratish kerak. Yuqorida aytilganlarga asoslanib, maxsus maktabning ota-onalarga nisbatan vazifalarini ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

1. Ota-onalarda maxsus maktab o'qituvchilari, tarbiyachilariga nisbatan ishonchli munosabatni shakllantirish.

2. Maxsus maktabda bolani o'qitish va tarbiyalash muvaffaqiyatli bo'lishiga ishonch hosil qilish. O'qituvchi bolaning, uning ota-onasining maktabga bo'lgan salbiy munosabatini yumshatishi va uni kelgusi darslarda o'ziga jalb qilishga va qiziqtirishga harakat qilishi kerak. O'qituvchi bilan uchrashganda, o'qituvchi ota-onalarga tuzatish maktabidagi ta'limning sharoitlari, maqsadlari, o'quvchilar bilan olib boriladigan sinfdan tashqari ishlar haqida gapiradi, o'qituvchi esa ularning tajribalariga hamdardlik bildiradi. O'qituvchi ota-onalar bilan muloqot qiladi, bolaning qiziqishlarini o'rganadi, uning e'tiborini jalb qiladi, faoliyatini tashkil qiladi va buyruqlarning bajarilishiga erishadi. Birinchi darsda bola maktabga ota-onasi bilan keladi, o'qituvchi, o'z navbatida, ular bilan suhbatlashish, sinfni va umuman maktabni ko'rsatish uchun vaqt ajratishi kerak. Dastlabki bosqichda bolalar ota-onalarning yordamiga muhtoj bo'lishadi, chunki stress va tashvish o'zlarini his qiladi va agar bola bezovta bo'lsa, ota-onalarning mavjudligi uning impulslarini tinchlantirishga va ushlab turishga yordam beradi. Shunday qilib, maxsus maktab o'qituvchilari ota-onalar bilan birgalikda bolada dars va tanaffuslarda to'g'ri xulq-atvorni, o'quv faoliyatiga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishni va tengdoshlariga do'stona munosabatni rivojlantiradi. Ba'zida ota-onalardan birining mavjudligi sinfda juda uzoq vaqt talab qilinadi. Bunday

bolaning onasi sinfda uning yonida o'tiradi, amaliy topshiriqlarni bajarishda yordam beradi, chalg'itishga yo'l qo'ymaydi, uni ovqat xonasiga, hojatxonaga kuzatib boradi, jismoniy tarbiya uchun kiyim almashtiradi va hokazo.. Faqat bolaning xulq-atvori, o'quv faoliyati sozlangan, o'qituvchi doimiy mavjudligi va uning yordamini rad qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. O'qituvchi ota-onalar bilan uchrashganda bola haqida faqat yaxshi narsalarni aytib berishni qoidaga aylantirishi kerak. Agar vaziyat bolaning noto'g'ri xatti-harakati haqida sukut saqlashga imkon bermasa, unda siz buni juda ehtiyotkorlik bilan qilishingiz va vaziyatni qanday yaxshilashni taklif qilishingiz kerak. O'qituvchining o'quvchilar haqidagi shikoyatlari istalmagan oqibatlariga olib kelishi mumkin va o'qituvchining bolaning ko'z o'ngida obro'siga putur yetkazadi va ota-onalar u bilan uchrashishdan qochadilar. Ammo aqli zaif o'quvchilarning ayrim ota-onalari nosog'lom turmush tarzini olib borib, farzandlariga g'amxo'rlik qilmasliklari, uyda tartib, ovqat yo'qligi, tunda tinchlik va osoyishtalik bo'lmasligini unutmasligimiz kerak. Bunday vaziyatda ham, o'qituvchi ota-onalar bilan uchrashganda, do'stona munosabatda bo'lib, bitta iltimos bilan murojaat qiladi - bu ham bo'lsa, bolaning turmush tarzini o'zgartirish.

Ota-onalar aqli zaif bola haqida ma'lum bilimga ega bo'lishlari uchun ular bilan mashg'ulotlar tashkil qilish kerak. Ota-onalar bilan ishlash sohalari quyidagilardan iborat: Bolalar rivojlanishidagi asoratlarning sabablari. O'rta maktab o'quvchilarining o'quv fanlarini o'zlashtirishdagi tipik qiyinchiliklari. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining xulq-atvor xususiyatlari, qiziqishlari. Bola rivojlanishidagi o'smirlik holati. O'quvchilarni mustaqil hayotga tayyorlash. Bolaning ta'lim va tarbiyasida oilaning o'rni. O'qituvchi sodda, tushunarli gapirishi kerak, chunki ota-onalar orasida savodsiz va intellektual qobiliyatlari past odamlar bo'lishi mumkin. Maxsus maktab ota-onalar bilan ishlashning quyidagi tashkiliy shakllarini amalga oshiradi:

1. Ishning individual shakli.
2. Doimiy ota-onalar yig'ilishlari.
3. Umumiy maktab yig'ilishlari.

O'qituvchi oila qanday muhitda yashashini yaxshi bilsagina individual ish muvaffaqiyatli bo'ladi. O'qituvchi har bir o'quvchining oilasiga yiliga bir marta tashrif buyurishi kerak, bu bola qanday sharoitda yashayotganini, qarindoshlarining unga bo'lgan munosabatini, bolaning oila a'zolariga munosabatini bilishi kerak. Ushbu ma'lumotsiz o'qituvchi o'quvchiga kerakli yordamni taqdim eta olmaydi. Ota-onalar bilan suhbat ishonch muhitida o'tkazilishi kerak. O'qituvchi ota-onalarni maktabga taklif qilishi mumkin. Ko'pincha ota-onalarning maktabga kelishi majbur bo'ladi: ular bola haqida shikoyat qilish uchun chaqiriladi. Ammo shuni unutmangki, ko'plab aqli zaif bolalar lahzali his-tuyg'ular ta'sirida, impulsiv ravishda huquqbuzarlik qiladilar. Ko'pincha, bolaning hayajonini vaziyatlar qo'zg'atadi va agar vaziyat o'qituvchining sa'y-harakatlari bilan o'zgarmasa, xatti-harakatlarning buzilishi sodir bo'ladi. Ota-

onalarga shikoyat qilish, ehtimol, hech narsaga olib kelmaydi, shuning uchun o'qituvchi vaziyatni o'z vaqtida bartaraf etishi kerak. Yaxshi xabarni baham ko'rish va bolaning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati haqida gapirish kerak bo'lganda, ota-onalarni taklif qilish yaxshiroqdir. Sinf yig'ilishlari, qoida tariqasida, o'quv choragi, yili tugaganidan keyin o'tkaziladi. O'qituvchi ota-onalar bilan o'quvchilarning muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklari haqida gapiradi. Ushbu uchrashuvlarni iloji boricha foydali qilish uchun o'qituvchi bolalar nimalarni boshdan kechirayotgani va ular nimada qiynalayotgani haqida gapirishlari mumkin, shuningdek, ota-onalarga keyingi chorakda o'rganiladigan material, qanday turlari haqida ma'lumot berish mumkin. Bolalar o'zlashtirishlari kerak bo'lgan vazifalar va ularga qanday yordam berishlari mumkinligi. Farzandlari o'rganish va xulq-atvorda qiyinchiliklarga duch kelgan ota-onalar bilan o'qituvchi yolg'iz gaplashishi kerak. Maktab miqyosida ota-onalar yig'ilishi yiliga 2-4 marta o'tkaziladi. Bunday yig'ilishda ota-onalarga butun maktab hayoti haqida so'z boradi. Direktor, uning o'rinbosari, shifokor, katta o'qituvchi va boshqalar so'zlashadi. Bolalar asarlari ko'rgazmalari barcha maktab o'quvchilari uchun istisnosiz uchrashuvlarga to'g'ri keladi. Uchrashuvlar o'quvchilarning chiqishlari bilan boshlanishi yoki tugashi mumkin. Nutqlar qisqa, yorqin va ko'p sonli ishtirokchilar bilan bo'lishi kerak. Shunday qilib, faqat maxsus maktab o'qituvchilari, tibbiyot xodimlari, ota-onalarning o'zaro hamkorligi ta'lim jarayonini samarali qilish, uni yetarlicha yuqori saviyada o'tkazish imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdunazarov, A. (2020). Imkoniyati cheklangan bolalarning ijtimoiy moslashuvini o'rganishning innovatsion usullari // Архив Научных Публикаций ЖСПИ.
2. Shoumarov G'.B. Oilada huquqiy tarbiya -T.: "O'zbekiston", 1991.
3. Созонова М. И. Изучение вопросов социально-нравственного воспитания умственно отсталых детей в условиях взаимодействия школы и семьи // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. 2010.
4. Михайлова, Е. А. Организация взаимодействия семьи и школы в процессе воспитания учащихся с особыми возможностями здоровья / Е. А. Михайлова, Л. С.Тарасова. — Текст : непосредственный // Актуальные вопросы современной педагогики : материалы Междунар. науч. конф. (г. Уфа, ноябрь 2013 г.). — Т. 0. — Уфа : Лето, 2013.